

Casa de Cultura Hamburg Haus, edifici públic en funcionament per a albergar temporalment a refugiats © Guida Maymó

En els últims 5 anys, la crisi econòmica i els conflictes armats propers a Europa han fet de les grans ciutats alemanyes ciutats doblement d'acollida. Coneixedors dels resultats d'onades migratòries passades, els arquitectes i urbanistes alemanys s'enfronten al repte d'acollir i fer ciutat en temps rècord.

L'any 2015 més d'un milió de persones van arribar a Alemanya buscant refugi, duplicant el nombre de refugiats arribats l'any anterior. Això va superar qualsevol pronòstic i va desbordar totes les administracions locals. Aquest fet va marcar un punt d'inflexió, una presa de consciència. Eren molta gent i havien vingut per quedar-se molts anys, cosa que afectava

al futur de ciutats alemanyes com Hamburg, al seu planejament urbanístic, als seus processos integradors... L'arribada continuada de refugiats demana actuar ràpid, però també cal pensar en el futur. Les decisions que es prenguin avui marcaran el futur dels propers anys. Per tant, és un moment decisiu i tothom vol ser-ne partícip.

En primera instància, els Lands alemanys van posar en marxa a la tardor de 2015 el Programa de Construcció d'Excepció (*Sonderbauprogramm*), que té l'objectiu de construir, en molt poc temps, habitatges per a refugiats. La idea és que els refugiats no es poden quedar indefinidament en allotjaments temporals (containers, construccions modulars, pavellons i edificis existents readaptats) com fins ara.

Les iniciatives de la ciutat d'hamburg

Amb aquest programa, la ciutat-estat Hamburg vol construir 800 habitatges a cadascun dels seus 7 districtes. La idea és que cooperatives i empreses privades, així com l'empresa pública, construeixin aquests habitatges amb la condició que els primers 15 anys la ciutat els llogarà a refugiats. Aquests edificis, anomenats també "edificis exprés", es construiran seguint la normativa i requeriments actuals. La diferència és que durant el temps en què hi viuran els refugiats, hi viuran el doble de persones de les que hi viurien en una situació normal. Així, en aquests 800 habitatges per districte, es calcula que hi podran viure uns 4.000 refugiats i a tota la ciutat un total de 28.000. Són també designats "allotjaments per a refugiats amb perspectiva d'habitatge", ja que es preveu que després dels 15 anys siguin habitatges normals i, per tant, enlloc d'encabir-hi 4.000 persones, n'hi visquin 2.000.

Paral·lelament a les iniciatives del govern hamburguès per afrontar l'arribada en massa de refugiats, el febrer d'aquest any 2016, el **Col·legi d'Arquitectes d'Hamburg** (*Hamburgische Architektenkammer HAK*) feia una crida a buscar l'oportunitat que s'amaga darrera de tota crisi. En un escrit, **la presidenta del Col·legi, Karin Loosen**, demanava una planificació intel·ligent, la valentia d'experimentar i màniga ampla pel que fa a les normatives tècniques (tan estrictes en general a tot Alemanya). També reclamava unificar esforços des de polítiques d'habitatge i polítiques de refugiats. I, finalment, anunciava l'obertura d'una línia telefònica i una hora de consulta per donar consell a promotors, cooperatives, etc.

En aquest mateix sentit, un mes després, el mateix Col·legi d'Arquitectes d'Hamburg va organitzar un taller en què es va treballar el tema de l'acolliment de refugiats a la ciutat. En el taller, de títol "Hamburg ciutat d'acollida... però com?", es va convidar a gent de l'àmbit de l'arquitectura, la política, l'administració i la participació ciutadana.

Van sortir molts temes a debat. Entre ells, per exemple, la necessària actualització del Pla d'Usos de la ciutat: en moltes zones encara hi ha la tradicional separació estricta d'usos, que en molts casos no facilita un barri vital i actiu. I es reivindicava que les plantes baixes puguin ser intercanviadors socials i punt de partida de processos microeconòmics. També es va fer una crítica referent a la ubicació d'aquests nous barris, fins ara pensats des de la matemàtica segons els habitants i m² de superfície dels districtes, enlloc de buscar senzillament els solars que més potencial tenen per a ser receptors d'aquests nous barris. També es va fer èmfasi en la importància de fer processos de participació ciutadana (així com de participació dels refugiats) per evitar conflictes posteriors.

El paper de la Universitat

En l'àmbit de la Universitat també es reflexiona sobre el tema. Per exemple, el professor

Jörg Friedrich, que s'ha dedicat a buscar solucions econòmiques i socialment integradores a la seva càtedra de la Universitat Leibniz de Hannover, treballa amb els seus alumnes el que ell anomena Arquitectura de Benvinguda (*Willkommensarchitektur*). Partint de la base que els containers costen 20.000€ i que, degut a l'actual demanda, molts cops estan exhaurits, ja no són la gran solució. Per això, pensen conceptes per allotjar refugiats utilitzant l'arquitectura de manera integradora, reduint el temps d'execució del projecte i minimitzant les despeses a cost de containers. Així doncs, fan propostes com reomplir ruïnes arquitectòniques com l'antic pavelló holandès, fer remuntes sobre cobertes planes com en la pròpia Universitat de Hannover, omplir edificis d'aparcament, ja que alguns d'ells els darrers anys sempre estan mig buits, permetre l'habitatge en un 1% dels horts familiars (*Kleingarten/Schrebergarten*) o omplir buits urbans (com l'espai entre dues mitgeres de 4 o 5 metres d'amplada). El denominador comú de tots els projectes és que no impliquin un allotjament massiu (sinó petites unitats repartides per la ciutat), que estiguin en llocs urbans relativament centrals i promovent l'intercanvi i la proximitat dels refugiats amb els habitants.

En Manuel Herz, un arquitecte que des de fa anys investiga i publica sobre l'arquitectura dels camps de refugiats de l'oest del Sàhara, comenta en una entrevista a *Zeit Online*: "La clau és que la població tingui contacte amb els refugiats, i això es pot aconseguir a través de l'arquitectura o l'urbanisme".

També estan implicats en aquest tema els estudiants d'*Habitat Unit* del professor Philipp Misselwitz, a la TU-Berlin. En aquest cas, treballen més amb accions i amb arquitectures inductores d'activitat. Reflexionen sobre com els refugiats poden prendre part de la ciutat, ser actors de la ciutat. D'aquí surten conceptes com una cuina comunitària en un parc, un hort urbà, un servei de subministrament de menjars en bicicleta...

A part de prendre decisions sobre la integració dels refugiats, cal pensar també en conceptes de construcció econòmica, tema d'actualitat a les grans ciutats alemanyes. Hamburg és ciutat d'acollida d'ençà de la crisi econòmica i porta construint en els últims anys 6.000 habitatges per any i, tot i això, sense comptar amb els refugiats, té dèficit d'habitatge. Aquest dèficit provoca una alta demanda i porta com a conseqüència que des de fa uns anys els preus del lloguer augmenten dràsticament any rere any.

Els controvertits "habitatges eficients". L'opinió dels arquitectes

Per això, el Parlament Hamburguès va aprovar el passat 15 de setembre de 2016, amb els vots de SPD i els Verds, l'anomenat "Habitatge Eficient" (*Effizienzwohnungsbau*). Entre l'habitatge social i l'habitatge finançat lliurement, han creat un nou tipus d'habitatge que s'oferirà a un *cost acceptable* (entre 8 i 9€/m², amb estabilitat de 10 anys) per un gruix notable de població, que si bé no entra en el grup de l'habitatge social, tampoc es pot permetre els preus de mercat actuals, que no baixen dels 12€/m². Segons la SPD, l'habitatge és el tema social clau del futur d'Hamburg.

Aquests "habitatges eficients" no seran subvencionats. Per tant, la idea del govern és que els inversors construeixin cases molt barates, fent una cosa semblant a cases en sèrie. A més, qui construeixi aquest tipus d'habitatge, podrà rebre solars municipals a un preu més econòmic.

Els arquitectes, naturalment, han posat el crit al cel. S'estan reduint els costos de disseny, sense tenir en compte les causes alterables de l'augment dràstic dels costos de la construcció en els darrers anys. En realitat, són molts els factors que provoquen aquest

increment: l'augment del preu dels materials de construcció, l'augment del preu dels solars degut a una oferta limitada (punt on la ciutat pot decidir, ja que uns quants solars són públics), uns processos de canvi del Pla d'Usos o d'obtenció de llicència llargs i fatigosos, i uns requeriments tècnics cada cop més alts per als projectes d'edificació. Si es redueixen els costos únicament a base d'estandardització i tipificació, ens podem trobar aviat amb urbanitzacions com les dels anys 60 i 70...

Aquest 2016 just s'inicien les obres dels habitatges per a refugiats, i a partir d'ara s'iniciaran també els projectes dels "habitatges eficients"... Tot i les múltiples teories i reflexions que es puguin fer sobre el tema, finalment, són els arquitectes, urbanistes i promotors els que estan tirant endavant els projectes i els que definiran els futurs barris de la ciutat i la seva integració dins la ciutat. Segons el professor Jörg Friedrich "potser estem davant d'un altre moment d'aquests on s'ha de construir molt i molt ràpid. I és important que els arquitectes hi tinguin un paper destacat per a evitar grans destrosses com en altres temps..."

Guida Maymó Camps, arquitecta corresponsal del COAC a Hamburg (Alemanya)

Referències:

Der Spiegel *Endlich verständlich: Fakten zur Flüchtlingskrise?* (25.06.2016)

Conferència d'Ole Jochumsen, del departament d'Urbanisme i Habitatge de la ciutat d'Hamburg (02.03.2016)

Conferència de Matthias Kock, departament d'Urbanisme i Habitatge de la ciutat d'Hamburg Col·legi d'Arquitectes d'Hamburg / Hamburger Architektenkammer www.akhh.de

[1] Baunetzwoche#423 *Give them Shelter, willkommen in Deutschland?*

Rheinischen Post *Würdige Architektur für Flüchtlinge?*

Norddeutscher Rundfunk www.ndr.de [2]

[3]

Tornar [4]

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya : <https://www.arquitectes.cat/ca/refugees-welcome-creixement-urbanistic-imminent-a-alemanya>

Links:

[1] <http://www.akhh.de/>

[2] <http://www.ndr.de/>

[3] <https://www.arquitectes.cat/ca/printpdf/printpdf/10294>

[4] <https://www.arquitectes.cat/ca/javascript%3Ahistory.back%281%29>